

(המשך מעמוד 53)

אישית, קטע ללא קריינות. אנחנו קוראים לפרק כולו, מלכות, ולפני שאנחנו מגיבים, בסיפור העלייה, למלכות של אונייה המשוטטת על-פני הימים, מצוי בתחנות הרכבת הניסיון להימלט מן המלכות. הקטע הזה מצוי מעט לפני הסיפור על האוניה סנט לואיס, אותה אונייה שגיבוריה היו בעצם אותם שהצליחו לעלות לרכבות שיצאו מתחנות-הרכבת של אירופה לשום מקום, ושהגיעו לאותה אונייה שעשתה סיבוב שלם בעולם, הגיעה לחופי אמריקה והחזרה לאירופה, ומשם ברכבות אחרות אל מחנות-הריכוז.

הקטע של עדה פינק אינו קטע על

בשנת 1938, כי אם אנחנו רוצים להמחיש את משמעות קיומה של מדינה יהודית במאה ה-20, הרי שזה אחד: למנוע ממקרים של אוניות מלאות פליטים יהודיים, שישוטו בשיבעת הימים בלא מטרה ותוחלת. "מכל הסיפורים, נדמה לי שזה הסיפור עם הלקוח הכי חזק.

כאשר הגיע שלמה ארד לעבוד בסידרה, אמרתי לו שנושא סנט לואיס הוא העיקר בסידרה. מה עוד, שהאוניה לוותה בידי כל יומני-הקולנוע ואמצעי-התיקשורת של אותם ימים. כימעט בכל ארכיון סרטים בעולם היה לפחות קטע על מסע האוניה. ארד ערך את סיפור האוניה בעזרת שיבעה או שמונה כתבות-פילם שהיו. נדמה לי כי הסרט ההוליוודי, שנעשה לפני כמה שנים, לא עורר את ההדים המתאימים. הוא אפילו לא היה באיכות קולנועית של הסרט ספינת השוטים..."

את נוסעי סנט לואיס מייצגת ב"מלכות" הרטה הורטיג (פינק), שאתה איתרה עורכת-הראיונות של הסידרה, נעמי קפ"לנסקי. היא איבדה מאוחר יותר את בעלה באשוויץ, ואילו היא עברה את המילחמה במחנה-הריכוז טרוינשטאט. אחרי המילחמה נישאה הורטיג מחדש, ובנה משמש כיום כמהנדס אלקטרוניקה. היא מתגוררת בתל-אביב.

קטעים מתוך עדותה:

...רצינו להגר, אבל הוויזות שלנו לאמריקה טרם הגיעו, ואמריקה דרשה אז הצהרות-שבועה, שהיו ברשותנו, אך

ואחי הרשל גרינשפן בפרוטוקולים של מישפט אייכמן, במהלך הכנת הפרקים על השואה, הבנתי שיש צורך לאתר את אחיו של גרינשפן, כדי שיתאר את דמותו ואת תלאותיו..."

קטע-הסיום מציג את הקורבן הבא של הפלישה הגרמנית, אחרי צ'כוסלובקיה: הגדול ביותר בימים שקדמו למילחמה העולמית השנייה, ובו יותר משלושה מיליון יהודים, ותרבות עצומת מימדים היקף.

קטע זה, מבוסס, בחלקו, על קטעים מצולמים מתוך סרט שבו כיכבה מולי פיקון, אידל מיט ע פידל ("יהודי בעל כינור"). שבו יש כמה תיאורי-יחיים הי מאפיינים את היישוב היהודי הישן של פולין. על קטע הסיום ממש, אומר הבמאי, שלמה ארד: "הסרט מסתיים בילדה המשחקת בפרה עיוורת. קבוצת ילדים משחקת, ובמרכז הילדה, שעניה מכוסות במיטפת. היא נראית כהתחלה בצילום מרחוק, ואחר מקרוב, ואז הקפאנו את התצלום. בזה מסתיים הסרט, כאשר ברקע נשמע קדיש של ר' לוי יצחק מבראדיטשב, בביצוע אנגלי של זמר-העם האמריקאי הכושי פול רובסון, כאשר אנחנו אומרים כי תשעה מתוך עשרה ילדים יהודיים בפולין של טרם-המילחמה הושמדו, מפני שלא היתה בשנת 1939 מדינה כלשהי שרצתה בהם. וזה משמש עבורי המסר העיקרי של הסידרה.

מר רווולט ועם יהודים במישרות רמות באמריקה, כדי שיוכל להוריד את הנוסעים באמריקה. זה לא התאפשר, מפני שמטוסים אמריקאיים בעצם גירשו אותם מתוך המים הבינלאומיים האלה.

וכך הפלגנו באוניה שוב, בחזרה לאי-רופה, עד אנטורפן... שם התחיל משא-ומתן עם מדינות שונות... אנו הובאנו להולנד באוניה קטנה. כימעט כולם היו מישפחות עם ילדים קטנים. בני היה בן ארבע.

בהולנד הובאנו לקרנטינה, ואחרי שבו-עות מיספר הובלנו למחנה ליד רוטרדם, ומרוטרדם למקום הידוע לשימצה - וטרברוק. מאחורי גדרי התיל, כאשר טרם היתה מילחמה בהולנד, הובאנו אל מאחורי גדר-התיל, לא מפני שהיינו יהודים, אלא מפני שהיינו גרמנים...

בחדש ספטמבר 1944 הובאנו לטריינז-שטאט, שם נשאר בעלי עימנו רק 14 יום, ונשלח לאשוויץ. מיכאל שלי, שגדל מעט בינתיים, ואני, נשארו... אני הוצאתי לעבודה...

כך נשארת עד ששחררתי בידי הרוסים, בסוף המילחמה, בסוף חודש מאי 1945, בטרניינשטאט. אני חזרתי להולנד, לא היתה לי דירה, לא היה לי כסף. בעלי לא חזר, למדתי מיקצוע...

כך נשארו עד שיום אחד בא מר טוב שלי ואמר: אולי את רוצה לנסוע לפלס-טינה? זה לקח זמן-מה, קמה המדינה, ואחרי-כך באתי לכאן עם בני...

שרי-המושבות מקדונלד

„אקדיש את שארית חיי לסילוקי“

תחנות-רכבת אחת, אלא קטע המורכב מתחרות-רכבת רבות. קטע המורכב מרכבות רבות, שהיו ביומני-הקולנוע של אותה שנה, והכוח של הקטע הזה הוא במיקום שלו, מיקום שבא מיד אחרי גזירות הספר הלבן של מקדונלד, ולפני הסיפור של סנט לואיס, שהיתה בעצם אוניית-פאר. "השבנו לעשות בסרט השוואה סינמטי בין סנט לואיס הגדולה, שהחזרה לבין ספינת-המעפילים הקטנה פאריטה, שהגיעה בהיגב לחופי ארץ-ישראל. מצד אחד אוניית-פאר, ומולה ספינה שהיא בתת-רמה. באוניית-הפאר היו רומנים, פליטים, ריקודים על הסיפון העליון, וכל מיני דברים מסוג זה. הנוסעים על ספינה היו ברובם עשירים - אבל היא חזרה אל המוות. ומה עוד: על תורן סנט לואיס התנופף לו לאורך כל המסע דגל צלב-הקס.

הספינה פאריטה היתה היפך. היתה לנו בעייה של איתור משתתפים במסע פאריטה. יום אחד שאלתי בדרך של מיקרה, את אחד מחברי: איך האבא שלך הגיע ארצה? והוא סיפר לי שהגיע על סיפון פאריטה. האבא של החבר הוא לוינגר, המספר את קורות המסע, ואת קורותיו עם הגיעו ארצה..."

ריקודים

באונית המוות

לפני קרוב לשנתיים הוקרו בארץ סרט הוליוודי, שהביא בנוסח הוליוודי את סיפורה של סנט לואיס ומסעה בימים יגאל לוסין: "סיפור האוניה הוא סיפור הסידרה כולה. לפני שמונה שנים רצייתי כבר לעשות סרט עליה. זה אחד הנושאים שהכי הרשימו אותי - נושא הפליטים

נמאל אל-חוסייני ופח'רי נאשאויבי (במרכז) כמישחת הערבית בוועידת סנטי-ג'יימס

מי היה המלשין?

אני אוהבת את הארץ, ולא הייתי עוזבת אותה לעולם. מדי שנה אני נוסעת לאי-רופה, וכשאני חוזרת במטוס לישראל, אני שמחה שאני שוב פה...

מי אשם יותר

בקטעי-הסיום של הפרק מובא סיפורו של הרשל גרינשפן, מי שנקם את רדיפת יאודי גרמניה והתנקש בחייו של פקיד השגרירות הגרמנית בפאריס, פון-ראט, ביריות אקדה, כדי להסב ז'ז עיני העולם למצבם של יהודי גרמניה. זגובה לרצח פון-ראט אירגנו הנאצים או, "ליל ה-בדולח" ב-9 בנובמבר 1938, שבמהלכו נהרסו ונבזזו מאות בתי-כנסת ותנויות יהודיות, ועשרות אלפי יהודים נעצרו ונשלחו למחנות-ריכוז.

על גרינשפן ועדותו של אחיו אומר לוסין: "הרשל גרינשפן חולל את אחד האירועים היהודיים המפורסמים ביותר בעולם. טרם פרוץ המילחמה העולמית השנייה, כאשר קראתי את עדותם של אבי

הדבר היה תלוי גם במיכסה, והמיספר שלנו במיכסה טרם הגיע תורו. לכן נסענו לקובה. רצינו להתמין בקובה מאוד. סוף-סוף היו על האוניה 900 נוסעים... האוניה היתה מלאה מותרות. הפלגנו מהמבורג... כשהגענו לקובה, עלו שוטרים קובאיים על האוניה, הביטו בדרכונם שלנו, וסימנו בכל דרכון את האות "אר". אחר כך למדנו את מובנת: חזרה...

רבי-החובל, שהיה אדם הגון למדי, אמר: אתם לא צריכים לפחד. לא אחזיר אתכם לגרמניה. נשארו כ-14 יום בנמל הוואנה. מדי יום עלתה המישטרה על הסיפון. אבל קרו כל מיני דברים. בין השאר עורך-דין אחד גיסה לשים קץ לחייו בכך שחתך לו את ורידי היד, וקפץ למים. אבל שום דבר לא עזר לו. הוא הובא לבית-החולים, וכאשר הבריאה, היה עליו לחזור לאוניה. בינתיים גורשונו עם האוניה מן הנמל, והגענו למיאמי. רבי-החובל התקשר עם

„לא רק היטלר אשם במות תשעת הילדים האלה, אלא גם המערב, שהיה לו חלק בשואה. הרי האחריות מתחלקת בין היטלר, צ'מברלין, דאלרייה, רווולט ודומיהם. זה מתחלק בין כולם. היה מי שרדף את היהודים למלכות, מי שאמר, עופו מכאן, אבל היה גם מי שאמר להם, אל תבואו אלי! ואני לא יודע מי אשם יותר!“

דן עומר

שבוע הבא: הפרק ה-11, "חיילים ללא דגל" (1939-1941) המתאר כיצד מתחוללת בראשית המילחמה העולמית דראמה בארץ-ישראל. למרות התחושה כי בריטניה בנה בציונות - לוחץ ה-יישוב לחקמת צבא עברי, שיהלחם על דיגלו נגד היטלר. בריטניה דוחה את הרעיון, כי חששה להרגיז את הערבים. יותר מ-27 אלף יהודים ארצישראלים התגייסו. יחידות ארצישראליות השתתפו בדיכוי המרד בעיראק. אחרי תום המרד הפרינציפי בעיראק נעשה פוגרום ביהודי בגדאד, ובעיקבותיו קמה מחתרת ציונית.